SUOMEN ASIANAJAJALIITTO
FINLANDS ADVOKATFÖRBUND

ASIANTUNTIJALAUSUNTO KOSKIEN HALLITUKSEN ESITYSTÄ RIKOSLAIN 17 LUVUN JA ULKOMAALAISLAIN 185 §:N MUUTTAMISESTA

Pyydettynä lausuntona Suomen Asianajajaliitto (jäljempänä ”Asianajajaliitto”) esittää seuraavaa.

Voimassa olevan ulkomaalaislain 185.1 §:n 4 kohdan mukaan ulkomaalaisrikkomuksena rangaistaan maahantulokiellon rikkominen vain tilanteissa, joissa maahantulokielto on määrätty yleiseen järjestykseen tai yleiseen turvallisuuteen taikka kansanterveyteen liittyvistä syistä.

Ulkomaalaislain 150.1 §:n perusteella maahantulokielto voidaan määrätä myös tapauksissa, joissa hakija ei ole syyllistynyt rikoksiin. Kiellon määräämisen perusteena voi olla kiellon määräävän Maahanmuuttoviraston käsitys hakijan hakemuksen perusteen luonteesta ulkomaalaislain 36.2 § mukaisesti. Kyseessä on säännös maahantuloa ja maassa oleskelua koskevien säännösten kiertämisestä. Usein oleskeluluvan hakija on toiminut oleskelulupaa hakiessaan vilpittömässä mielessä ja viranomaisen päätös ulkomaalaislain 36.2 §: n soveltamisesta tulee hakijalle yllätyksenä. Hakemukseen liittyvä väitetty perusteen kiertämisluonne ei ole yleensä yksiselitteinen, vaan edellyttää tosiseikoista tehtävää laintulkintaa.

Dublin-menettelyssä tutkimatta jätetty kansainvälistä suojelua koskeva hakemus ei pääsääntöisesti osoita hakijassa moitittavaa menettelyä. Maahantulokiellon määräämisen tarkoituksena on ehkäistä tilanne, jossa jo oleskeluluvan saaneet hakevat kansainvälistä suojelua toisessa jäsenvaltiossa.

Koska maahantulokiellon rikkomisen moitearvostelu kohdistuu itse kiellon rikkomiseen, on tarkasteltava myös niiden perusteiden moitittavuutta, joilla kielto on määrätty. Kiellon rikkomisesta seuraavaa rangaistusuhkaa ei ole perusteltua kohdistaa samalla ankaruudella kaikkiin tapauksiin, joissa ulkomaalainen on määrätty maahantulokieltoon, koska kiellon perusteena olevan menettelyn moitittavuuden aste vaihtelee. Rangaistusuhan tulisi jatkossakin kohdistua vain niihin tapauksiin, joissa maahantulokielto on määrätty yleiseen järjestykseen tai yleiseen turvallisuuteen taikka kansanterveyteen liittyvistä syistä.

Rikoslaissa säädetään erilaisista viranomaisten määräämien kieltojen rikkomisesta, joiden rangaistusasteikko on useimmissa tapauksissa sakkoa tai enintään yksi vuosi vankeutta. Tällainen rangaistus säädetään esimerkiksi lähestymiskiellon rikkomisesta (RL 16

luku 9 §) tai omaisuutta koskevan viranomaiskiellon rikkomisesta (RL 16 luku 10 §) On pohdittava, miten maahantulokiellon rikkominen on em. viranomaisten kieltomääräysten rikkomisiin verrattavissa ja edellyttääkö maahantulokiellon rikkominen vankeusrangaistuksen uhkaa.

Maahantulokiellon rikkomisesta tuomittavan enimmäisrangaistuksen ankaroittamisella on vaikutuksia siihen, millaisia pakkokeinoja kieltoa rikkovaan ulkomaalaiseen voidaan kohdistaa. Ehdotettu rikoslain säännös mahdollistaisi pidättämisen pakkokeinolain 2 luvun 5.1 §:n 2 kohdan perusteella ja vangitsemisen pakkokeinolain 2 luvun 11 §:n perusteella. Koska epäilty on näissä tapauksissa aina ulkomaalainen, voidaan olettaa, että vapauteen kohdistuvan pakkokeinon erityisten edellytysten pakenemisen vaarasta tai muusta esitutkinnan, oikeudenkäynnin ja rangaistuksen välttelemisestä todetaan helposti täyttyvän. Arvioitaessa rangaistuksen ankaroittamisen perusteltavuutta on huolehdittava siitä, ettei rikosepäilyyn perustuvia pakkokeinoja käytetä ulkomaalaislain säilöön ottamista koskevia säännöksiä täydentävänä tai vaihtoehtoisena keinona ulkomaalaisen vapauden riistämiseksi.

Ulkomaalainen saa tiedon hänelle määrätystä maahantulokiellosta hänelle annettavan kielteisen oleskelulupapäätöksen ja käännyttämispäätöksen tai karkottamispäätöksen tiedoksiannon yhteydessä. Kirjallisia päätöksiä ei milloinkaan käännetä kielelle, jota ulkomaalainen ymmärtää. Käytännössä on ilmennyt tilanteita, joissa tiedoksiannossa on esiintynyt puutteita sen osalta, kuinka tarkasti päätöksen sisältö ja merkitys selvitetään ulkomaalaiselle. Kieltoon määrätty ei tässä yhteydessä välttämättä saa tietoonsa, että hänelle on määrätty maahantulokielto tai kiellon merkitys saattaa jäädä hänelle epäselväksi. Näiden seikkojen vuoksi on varmistettava, että kieltoon määrätty tiedostaa kiellon merkityksen ja sen rikkomisen vaikutukset. Käytännössä voi syntyä tilanne, ettei ulkomaalainen tiedä tai miellä olevansa maahantulokiellossa ja syyllistyy vankeudella rangaistavaan rikokseen ilman tietoisuutta teon rangaistavuudesta. Tämä poistaa teolta tahallisuuden ja saattaa esitutkinnassa kiistetyn syyllisyyden vuoksi pitkittää maahantulokiellon rikkomista koskevan rikosvastuun arviointia ja toteuttamista.

Maahantulokieltoon määräämistä koskevaa päätöstä tiedoksi annettaessa ulkomaalaiselle olisi selvästi ilmoitettava maahantulokiellon rikkomiseen liittyvästä rangaistusuhasta. Tämä viranomaisen ilmoitusvelvollisuus tulee kirjata lakiin.

Turussa 16. päivänä lokakuuta 2018

Suomen Asianajajaliiton puolesta

Asianajaja Marko Marsala
Asianajotoimisto Mika Ylönen Oy